

Lagos

Razvojni problemi nigerijskega velemesta

Development problems of a Nigerian metropolis

IZVLEČEK

Nigerijsko mesto Lagos je eno od najhitreje rastočih mest na svetu, ki pa se zaradi nenadzorovane urbanizacije sooča s številnimi razvojnimi problemi. Problematične so predvsem nezadostne socialne storitve, ki krepijo segregirano mestno podobo ter posledično tudi razvojne probleme na gospodarskem in okoljskem področju. Slednje je zaradi izjemno ranljivega naravnega okolja tudi najbolj prizadeto.

Ključne besede: rast prebivalstva, prostorski razvoj, socialne storitve, segregacija, ranljivost okolja, Lagos, Nigerija.

ABSTRACT

The Nigerian metropolis of Lagos is one of the fastest growing cities in the world, but it faces numerous development problems due to uncontrolled urbanisation. The most problematic are inadequate social services, which enhance the segregated image of the city and consequently build up development problems in economic and environmental areas. The latter is, due to extremely fragile natural environment, affected the most.

Key words: population growth, spatial development, social services, environmental vulnerability, Lagos, Nigeria.

Lagos velja za največje nigerijsko mesto, hkrati pa je največje tudi na celotnem ozemlju Podsaharske Afrike. Natančno število prebivalcev je nemogoče navesti, vendar naj bi po ocenah Združenih narodov v Lagosu med letoma 2010 in 2015 živel od 10,7 do 13,1 milijona prebivalcev, s čimer naj bi Lagos celo presegel število prebivalcev Kaira, tako da naj bi bil po številu prebivalcev vodilno mesto na afriški celini (medmrežje 4).

Navedene številke kažejo na izjemno razsežnost mesta, ki pa je zaradi svojih nigerijskih razmer (etnična in verska pestrost) izjemno heterogeno in polno dinamike, kar se odraža v precej kaotični zunanji podobi. Z dinamiko mislimo predvsem na hitro rast prebivalstva, ki je posledica visokega naravnega prirastka in priseljevanja s podeželja. Ta podatek pride še toliko bolj do izraza, če vemo, da je bil Lagos kot središče monocentričnega prostorskega razvoja v kolonialnem obdobju deležen največjih naložb in razvoja v Nigeriji, pozneje pa je svojo vlogo okrepil tako, da je obstoječo infrastrukturo ter finančne in socialne kapacitete s pridom izkoristil ob odkritju nafte v delti Nigra v sedemdesetih letih 20. stoletja.

Ob hitrem in dinamičnem prebivalstvenem ter prostorskem razvoju mesto ni zmožno optimalnega funkcioniranja. Bistveno zaostaja razvoj urbane infrastrukture in socialnih storitev, kar zavira tudi gospodarstvo. Tako se na eni strani množično krepijo socialna izključenost, revščina in prebivalstvo brez ustreznih kvalifikacij, ki se mora znajti po svoje in zaposlitev išče v neformalnem sektorju. Na drugi strani je majhen delež višjega sloja prebivalstva z ugodnim dostopom do socialnih storitev in večjo vlogo znotraj kapitalsko intenzivnejših gospodarskih panog. Posledica tega je velika družbenogospodarska segregacija, po kateri slovijo številna afriška velemesta.

Poleg razvojnih problemov ima Lagos še to težavo, da stoji v izjemno občutljivem naravnogeografskem okolju, tako da je ob hitrem prebivalstvenem in prostorskem razvoju najbolj obremenjeno prav okolje, kar še dodatno povečuje socialno občutljivost in gospodarsko škodo.

Ranljivost naravnega okolja

Lagos leži ob Gvinejskem zalivu, v skrajnem jugozahodnem delu Nigerije, kjer so naravnogeografske razmere za tolikšno prebivalstveno in prostorsko rast neprimerne. Okolje je izjemno ranljivo, kar seveda samo povečuje njegovo degradacijo.

Geološko Lagos pripada vzhodnemu delu Dahomejske kotline, ki je kot obsežen sedimentacijski bazen nastala po razmiku Afriške in Južnoameriške litosferske plošče v mezozoiku. Gre za zelo mlade kamnine, med katerimi so najbolj zastopani aluvialni nanosi na obalnih območjih. Tovrstni nanosi so zaradi slabše sprijetosti zelo izpostavljeni vetrni, še bolj pa vodni eroziji, kar še pospešuje

Avtor besedila in fotografij:

SIMON ZAKOVŠEK, univ. dipl. soc. in geog.

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani

Aškerčeva cesta 2, 1000 Ljubljana

E-pošta: simonizakovsek@gmail.com

Avtor fotografij:

BOGDAN KLADNIK

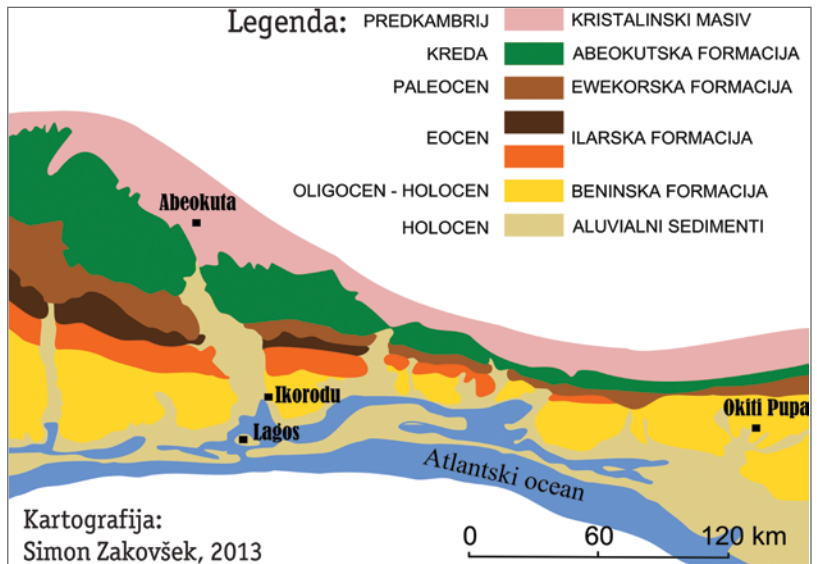
COBISS 1.04 strokovni članek

degradacijo okolja. Prevladujoče geomorfološke oblike so zemeljske kose in sipine s številnimi otoki in polotoki vzdolž lagunskega tipa obale (Ikhane, Nton in Tijani 2009).

Aluvialni nanosi na obalnih območjih in lega neposredno ob Atlantskem oceanu pogojujeta bogato vodno okolje. Lagos je prepleten z razmeroma plitkimi vodnimi kanali in lagunskimi kompleksi. Gre za ekološki prostor, izpostavljen ogromnim pritiskom s strani človeka, saj je vodni rob gosto pozidan z barakarskimi naselji, kar ima, poleg industrije, z vidika onesnaževanja najbolj izrazit negativen vpliv na okolje. Večja vodna habitata sta ogromna deltasta struktura z mangrovskim močvirjem Badagry Creek na skrajnem južnem obrobju mesta in osrednja laguna Lagos (Lawson, Nwabueze in Thomas 2011).

Naravno rastlinstvo na območju Lagosa so mangrovski gozd na jugu, tropski deževni gozd na skrajnem severu in vmesni predeli s sladkovodnim močvirskim rastlinstvom. Zaradi hitrega mestnega razvoja je rastlinstvo dodobra izkrčeno, najbolj pa je ogrožen mangrovski gozd, saj so na obalnem območju Lagosa prisotne različne dejavnosti, od ribištva, pridobivanja peska do gozdarstva. Mangrovski gozd ima sicer odločilni pomen tudi za zaščito površja pred erozijo, zato je njegovo krčenje problematično in bi ga bilo treba bistveno omejiti, surovine pa poiskati drugje, tam, kjer je naravni prostor manj občutljiv.

Sklenemo lahko, da je naravno okolje na območju Lagosa izjemno ranljivo,

Slika 1: Geološka struktura Lagosa z bližnjo okolico.

a hkrati tudi izredno bogato, vendar zaradi hitre prebivalstvene in prostorske dinamike ni sonaravno upravljano, kar še dodatno povečuje njegovo ranljivost in s tem zmanjšuje kakovost bivalnega prostora.

Sklenemo lahko, da je naravno okolje na območju Lagosa izjemno ranljivo, a hkrati tudi izredno bogato, vendar zaradi hitre prebivalstvene in prostorske dinamike ni sonaravno upravljano, kar še dodatno povečuje njegovo ranljivost in s tem zmanjšuje kakovost bivalnega prostora.

Ugodna geostrateška lega, posledice britanske kolonizacije in odkritje nafte

Razvoj Lagosa lahko razdelimo na predkolonialno obdobje z merkantilistično fazo, kolonialno obdobje z britansko prevlado in postkolonialno obdobje, v katerem sta bila v ospredju odkritje nafte in razvoj lastnega gospodarstva, do izraza pa so prišli sodobni družbenogeografski procesi,

povezani z visokim naravnim prirastkom in selitvami s podeželja v mesta.

Predkolonialna faza je povezana predvsem z ugodno geostrateško otoško lego v zalivu, neposredno zavarovanem z zemeljskimi kosami in vmesnimi lagunami, kar je privabljal najrazličnejše skupine ljudi, ki so iskale varno in s surovinami bogato okolje. Najprej so območje poselili ribiči in lovci iz etnične skupine Avari Joruba, ki pa so morali priznati premoč vojščakom mogočnega beninskega imperija. Ti so zgradili vojaški tabor Eko, iz katerega sta se njihova vojaška in politična moč širila v zaledje.

V ta prostor so med 15. stoletjem in začetkom 19. stoletja posegali portugalski pomorščaki, kar lahko označimo za merkantilistično obdobje predkolonialne faze. Tedaj je bila v ospredju trgovina s sužnji, ki je razcvet doživela med letoma 1790 in 1810, ko so letno prodali tudi po 10.000 sužnje (Law 1983). Takrat je Lagos po-

stal trgovsko središče zahodne Afrike. Štel je okrog 3000 prebivalcev, ki so poseljevali približno polovico celotnega otoka (Aluko 2010). Za predkolonialno fazo je značilno še, da je pustila odlično geostrateško izhodišče z nekaj temeljne infrastrukture za poznejše britanske kolonialiste, ki so mesto zasnovali tudi kot središče Nigerije.

Kolonialna faza je bila obdobje britanske prevlade od sredine 19. stoletja do leta 1960, ko je Nigerija postala neodvisna država. V tem času je Lagos postal prevladujoče kolonialno mesto, za katerega so bili značilni razvoj nove politične in upravne strukture ter zgoščevanje vseh dejavnosti, podkrepljenih s političnim in gospodarskim pa tudi vojaškim nadzorom ostalih mest v izrazito nesimetričnem urbanem sistemu.

Z britanskimi kolonialisti je prišla tudi prepoved trgovanja s sužnji. Ogromno osvobojenih sužnjev se je vrnilo v Lagos, kjer je osredotočanje dejavnosti pomenilo magnet, ki je privabljal ljudi z najrazličnejšimi interesi.

Pet let po prihodu kolonialistov je v Lagosu že živelo približno 25.000 prebivalcev, ki so bili še vedno osredotočeni na istoimenskem osrednjem otoku (Aluko 2010). Za kolonialno obdobje je sicer značilna dokaj postopna rast prebivalstva in mestne površine. Od začetka 20. stoletja sta se tako število prebivalcev kot površina mesta hitro povečevala, kar se odraža tudi v mestnem tlorisu. Sodobni Lagos je sestavljen iz treh delov:

- osrednjega zgodovinskega jedra na istoimenskem otoku,
- celinskega dela, ki se razteza ob vzhodnem delu obale (Mainland) in
- mestnega obrobja, ki se razteza v notranjost zvezne države Lagos.

Do konca 19. stoletja sta bili poselitev in pozidava vezani samo na približno 8,7 km² velik otoku Lagos, po letu 1900 pa se je začel prostorski razvoj tudi na celini. Med letoma 1901 in 1911 je prebivalstvo skokovito naraslo in se povečalo za približno 33.000, medtem ko je površina mesta hitreje naraščala v prvi polovici kolonialnega obdobja, in do leta 1950 dosegla 70,5 km² (Aluko 2010).

Neodvisnost Nigerije je imela za posledico izjemno prebivalstveno rast, saj sta politična in organizacijska struktura postali bolj ohlapni. Med letoma 1950 in 1963 se je število prebivalcev z 230.566 povečalo na 656.246 oziroma za kar trikrat, povprečna letna rast pa je bila kar 8 %. Ob tem je površina mesta ostala enaka kot leta 1950 (Aluko 2010).

Postkolonialna faza se je začela z osamosvojitvijo Nigerije izpod kolonialne nadvlade Združenega kraljestva leta 1960. Za to obdobje je značilna lokalna politična elita, ki so jo sestavljali večinoma izbranci bivše kolonialne oblasti. To je bila podlaga za poznejšo segregacijsko podobo Lagosa. Mestni razvoj se je oprl na podedovane gospodarske dejavnosti in infrastrukturo, zaradi izrazito neenakomernega urbanega sistema v državi pa je imel izjemno prednost pred periferijo, tako da je Lagos postal še bolj privlačen cilj za ljudi, ki so si želeli izboljšati življenjski položaj, saj je ponujal ogromno priložnosti.

Po odkritju nafte v delti Nigra leta 1970 si je Lagos še dodatno utrdil vlogo političnega, poslovnega, industrijskega in zaposlitvenega središča Nigerije. S tem so se še povečale nigerijske regionalne razlike. Mesto je postalo tudi pribežališče političnih migrantov, ki so se vanj zatekli po izbruhu državljanske vojne leta 1967 (medmrežje 2).

Postkolonialna faza je za razvoj mesta ključna, saj odraža stanje sodobne nigerijske družbe in ključne razvojne probleme na prelomu iz 20. v 21. stoletje. Hitra prebivalstveni in prostor-

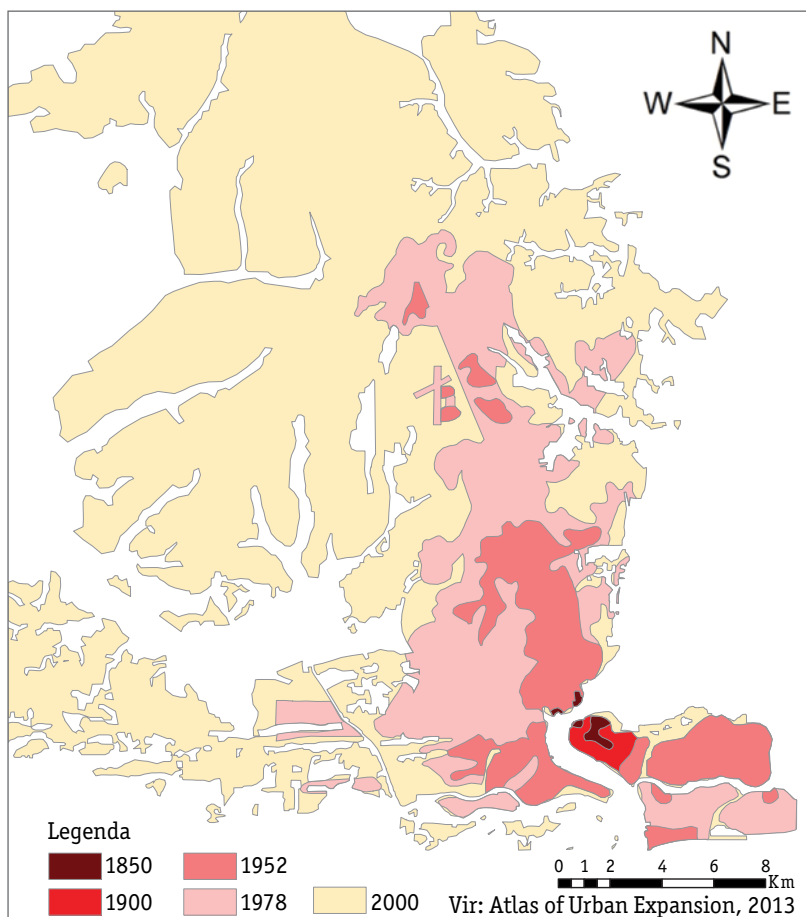
Preglednica 1: Prostorski in prebivalstveni razvoj Lagosa v kolonialni fazi (Aluko 2010).

leto	površina mesta (km ²)	število prebivalcev	spreminjanje števila prebivalcev v posameznem obdobju (%)	povprečna letna rast števila prebivalcev (%)
1866	3,97	25.083	/	-
1871	4,01	28.518	13,7	-
1881	4,01	37.452	31,3	-
1891	4,01	32.508	-13,2	-
1901	-	41.847	28,7	2,5
1911	46,62	73.766	76,3	5,7
1922	52,24	99.690	35,1	3,1
1933	66,28	126.108	26,5	2,3
1950	70,50	230.256	82,6	3,3
1963	70,50	665.246	/	8,0

Preglednica 2: Prebivalstveni in prostorski razvoj Lagosa v postkolonialni fazi (Aluko 2010).

leto	število prebivalcev	povprečna letna rast števila prebivalcev (%)	leto	površina mesta (km ²)	povečanje površine mesta glede na prejšnje stanje (%)
1963	665.246	8,00	1963	70,50	/
1965	1.135.000				
1970	1.414.000	5,81	1974	178,36	152
1975	1.890.000				
1980	2.572.000	6,17	1976	271,20	52
1985	3.500.000	6,16	1988	405,53	50
1990	4.764.000		1991	405,53	0
1995	5.983.000	3,93	2001	571,60	41
2000	7.281.000				
2005	8.859.000	3,94	2006	999,60	75
2010	10.788.000	3,94	-	-	-
2011	11.223.000				

Slika 2: Prostorski razvoj Lagosa med letoma 1850 in 2000.

ski razvoj sta predvsem odraz velikega naravnega prirastka in selitev s podeželja v mesta.

Za Nigerijo je še vedno značilna visoka stopnja rodnosti. Povprečna ženska rodi več kot pet otrok, vendar se ta vrednost na urbanih območjih postopoma znižuje in znaša le še približno štiri otroke na žensko. Navedene številke kažejo na visok naravni prirastek zaradi izboljšanja zdravstvene oskrbe v nigerijskih mestih, kjer je, vključno z Lagosom, posledično nižja umrljivost (medmrežje 3).

Življenjske razmere na urbanih območjih so veliko boljše kot na podeželju, kjer sta še vedno značilna agrarna prenaseljenost in pomanjkanje delovnih mest, ki bi ljudem omogočala dostojno življenje. Dohodki na območju Lagosa so med višjimi v državi, več je socialnih ustanov in boljše so možnosti zaslužka, četudi v neformalnem sektorju. Kljub temu gre pri večini prebivalcev mesta zgolj za lažne predstave in upanje na boljšo prihodnost, ki se pogosto končajo v revnih predelih brez ustreznih bivališč, infrastrukture in dostopa do socialnih storitev, saj priseljenci običajno nimajo ustreznih kompetenc oziroma so prepuščeni lastni iznajdljivosti. Prav razkorak med predstavami in dejanskim stanjem je gonilo naglega naraščanja števila prebivalcev, ki ga bo brez ustreznih ukrepov na ravni države nemogoče zajeziti.

V postkolonialni fazi je Lagos postal večmilijonsko mesto, površina mesta pa se je s 70,5 km² povečala na skoraj 1000 km². V pičlih 50-tih letih je število

prebivalcev narastlo za več kot 10 milijonov, kar v povprečju pomeni 200.000 ljudi letno. Največja prebivalstvena rast je bila v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja, ko je Lagos doživel vsestranski vzpon z odkritjem nafte v bližnji delti Nigra. V sedemdesetih letih se je skokovito povečala tudi površina mesta. Glede na stanje, ki so ga zapustili kolonialisti, se je povečala za kar 152 % (Aluko 2010).

Za postkolonialno fazo je v nasprotju z ostalimi razvojnimi fazami značilna razporeditev poselitve na mestno obrobje. Tako je čedalje več prebivalcev na mestnih območjih Alimosho, Ikeja, Mushin, Agege, Surulere, Oshodi in Ajeromi, medtem ko sta deleža otoškega območja Lagos in celinskega dela Mainland v celotnem mestnem prebivalstvu čedalje manjša.

Razvojni problemi sodobnega Lagosa

Največje mesto v Podsaharski Afriki se po svojih značilnostih uvršča med tipična mesta držav v razvoju. Samosvoje značilnosti se kažejo v razvoju in rasti mest ter njihovih notranji zgradbi, gospodarskih značilnostih ter socialni in demografski strukturi. Pogoje ne so s povsem drugačnim političnim, gospodarskim in socialnim razvojem kot v gospodarsko razvitih državah, še posebej pa je na njihov razvoj vplivala kolonizacija, zato Lagos pestijo določeni razvojni problemi, ki se najbolj izrazito odražajo na socialnem, gospodarskem in okoljskem področju.

S **socialnim področjem** povezano razvojno problematiko lahko delno ponazorimo s pojmom psevdourbani-

Slika 3: Za obalne predele Nigerije je značilno mangrovsko rastlinstvo (foto: Bogdan Kladnik).

zacija, ki je tesno povezan s selitvami s podeželja v mesta. Gre za proces, pri katerem zaradi velike revščine in slabih življenjskih razmer na podeželju (prenaseljenost, pomanjkanje delovnih mest) prihaja do množičnih selitev v urbana središča, ki pa zaradi množice priseljencev niso zmožna zagotoviti dovolj stanovanj, delovnih mest in socialnih storitev. Posledica tega so veliki družbenogospodarski problemi, saj se prebivalci naseljujejo v slumih, kjer bivajo brez ali z zelo okrnjenimi socialnimi storitvami, kar povzroča revščino, izbruhe bolezni, neizobraženost, pomanjkljivo varnost, zaposlovanje v neformalnem sektorju in nenazadnje minimalno skrb za okolje.

Po podatkih za leto 2008 je v neustreznih razmerah živelo 61 % prebivalcev Lagosa, kar je po grobih ocenah nekje od 6 do 8 milijonov ljudi. Sta-

novanjske razmere so izjemno slabe, saj kvadratni kilometer ozemlja poseljuje 50.000 prebivalcev, v posameznih objektih živi tudi do 6 družin s po 8 otroki, vsi pa uporabljajo iste sanitarije (medmrežje 1). Slumi so praviloma brez dostopa do zaprtega kanalizacijskega omrežja in električne energije, zato so tudi veliki onesnaževalci okolja. Ker so praviloma locirani ob vodnih habitatih in močvirnatih zemljiščih, je okoljska škoda še potencirana.

Socialno področje pozna tudi drugo plat, saj Lagos kot gospodarsko središče Nigerije omogoča tudi obstoj višjega, izobraženega sloja prebivalstva z visokimi dohodki in nadstandardnimi bivališči. Prebivalci teh območij imajo dostop do bolj kakovostnih socialnih storitev in najsodobnejše infrastrukture, zaposleni pa so v dejavnostih, ki omogočajo dostojno življenje.

Za Lagos je tako značilna velika družbenogospodarska segregacija, ki se izrazito odraža v posameznih mestnih predelih. Na splošno najrevnejše prebivalstvo praviloma živi v pasu slumov, ki se ob lagunski obali razteza od lokalne upravne enote Ajeromi-Ifeogun do upravne enote Kosofe v severnem delu mesta, nasprotno pa bogatejši sloj prebivalstva živi v predelih Ikoyi na otoku Lagosu, Surulere, Victoria Island in Ikeji.

Zaradi odsotnosti socialnih storitev prebivalci slumov nimajo dostopa do kakovostnega šolstva in zdravstvene oskrbe, kar stopnjuje njihovo marginalizacijo in ob pomanjkanju dohodka vodi v porast kriminala in zmanjšano varnosti. Kriminalna dejanja so v Lagosu del vsakdana, saj so prebivalci, ki se gibljejo v začaranem krogu revščine, pogosto frustrirani in zato vpeti v najrazličnejše kriminalne združbe. Za mesto so značilne mladostniške tolpe, imenovane area boys.

Z razvojnimi težavami na socialnem področju se krepijo razvojne težave na **gospodarskem področju**. Gospodarstvo Lagosa je bilo zelo močno povezano s črpanjem nafte, ki je zaposlovalo veliko število delavcev. Zato je Lagos tedaj najhitreje rasel, saj je bil magnet za priseljence. Vendar je v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja v Nigeriji nastopila naftna kriza, ki je oslabila tudi gospodarstvo Lagosa. Mnogo ljudi je ostalo brez zaposlitve, povečala sta se revščina in državni dolg, razvoj infrastrukture pa je doživel zastoj. Prišlo je do razkoraka med naraščanjem števila prebivalcev in gospodarsko stagnacijo.

Slika 4: Najrevnejša bivališča ob vodnih habitatih so velik onesnaževalec okolja (foto: Bogdan Kladnik).

Zaradi neugodne izobrazbene sestave prebivalstva je gospodarstvo usmerjeno predvsem v kapitalsko manj intenzivne panoge, prednjači industrija z gradbeništvom, v storitvenem sektorju pa so najbolj zastopani cestni promet, skladiščenje in trgovina. To so dejavnosti, ki večinoma prinašajo zelo skromne dohodke, medtem ko so kapitalsko intenzivnejše panoge omejene na peščico domačih in tujih vplivnežev v ustanovah v poslovnem središču, lociranim v zahodnem delu otoka Lagos.

Gospodarski razvoj zavira izjemno slaba infrastruktura, še posebej prometna, kar je predvsem posledica šibkega političnega in administrativnega vodstva, ki je še vedno precej koruptivno in ne uživa pretiranega zaupanja meščanov. Ob neracionalnih vlaganjih pa še toliko bolj pride do izraza množica ljudi, ki dodatno obremenjuje infrastrukturo. Dejstvo, da vsako izboljšanje infrastrukture in s tem življenjske

ravni pritegne vedno nove priseljence iz manj razvitih podeželskih območij, je zagotovo pomembna razvojna težava tako Lagosa kot Nigerije in se bo zagotovo odražala tudi v prihodnosti (Gandy 2006).

Gospodarstvo pesti tudi vpliv neformalnega sektorja, saj so prebivalci brez poklicnih kvalifikacij in socialnih storitev prisiljeni nekako preživeti, zato se lotevajo vseh priložnostnih del, od trgovine na drobno in prevozov pa vse do prostitucije, trgovine z drogo in preostale sive ekonomije. To je sicer pomemben vir zaslužka mnogih prebivalcev, vendar zavira delovne skupnosti, saj mestna oblast ne pobere dovolj davkov, ki bi lahko bili podlaga investicij v skupno dobrobit meščanov. Zaskrbljujoča je tudi okoliščina, da neformalni sektor zaposluje kar 65 % delovno aktivnih prebivalcev, kar je izjemno veliko in ima resne posledice za gospodarske ter družbene razmere v mestu (Olokesusi 2011).

Delavci brez pravne in socialne zaščite so tudi poceni delovna sila, izpostavljena izkoriščanju tako domačih kot tujih gospodarskih družb. Te revnemu prebivalstvu prepuščajo le drobtinice, večjih koristi pa je deležna zgolj elita, ki s pomočjo vse bolj razpredenih multinacionalk koncentrira ogromno kapitala ali pa ga nenadzorovano prenaša v razvitejše države sveta. Zaradi slabih socialnih razmer in kaotičnosti so skromne tudi zaposlitvene možnosti za visokokvalificirane posameznike, ki zato raje odhajajo v tujino, kar ima seveda prav tako negativen vpliv na skupnost. Lagos namreč izgublja najsposobnejše ljudi, ki jih na splošno primanjkuje.

Lahko bi trdili, da so razvojni problemi, povezani s socialnim in gospodarskim stanjem Lagosa, najbolj razvidni na **okoljskem področju**. Že prej smo prikazali ranljivost naravnega okolja, v nadaljevanju pa se osredotočamo na kombinacijo njegove ranljivosti in čezmernih pritiskov, ki jih povzročajo prebivalci in gospodarstvo.

Lagos se je razrasel v izjemno občutljivem naravnogeografskem okolju, saj pozidana zemljišča obdajajo obsežni vodni habitati, prsti so večinoma peščene ali oglejene, rastlinstvo pa je zaradi urbanizacije in kratkoročnih gospodarskih koristi močno izkrceno. Kakovost okolja, ki je močno onesnaženo in zato negativno vpliva na zdravje ljudi ter mestno gospodarstvo, zmanjšujejo prometni zastoji, intenzivna industrija in slabe bivanjske razmere, kar je predvsem posledica pomanjkljive infrastrukture ter nezadostnih političnih in upravnih ukrepov.

Zaradi izjemnega prebivalstvenega in prostorskega razvoja mesta ter peščenih, slabo sprijetih prsti, je prst degradirana. Na južnih obalah Lagosa je prevladujoč geomorfni proces vodna erozija, zaradi katere je vsako leto odnešenega tudi do 700.000 m³ gradiva. Pogosto povzroča ogromno gospodarsko škodo, saj prizadeva predvsem bogatejše območje Victoria Island z razvito turistično infrastrukturo (van Bentum s sodelavci 2012). Erozijski prsti povečuje tudi krčenje mangrovskega gozda. Prsti so tudi močno onesnažene s kovinami, kar je posledica industrije in v veliki meri prometa, ki je na območju Lagosa zelo gost in kaotičen. Zaradi bližine oceana in peščene teksture prsti se marsikje pojavlja tudi zaslanjevanje, ki zmanjšuje količino razpoložljive pitne vode.

Glavni okoljski problem pa je zgotovo onesnaženost zraka, po katerem Lagos tako rekoč slovi. Med največjimi onesnaževalci zraka so kemična, kovinska in tekstilna industrija ter industrija plastičnega materiala. Poleg industrije so poglavitni onesnaževalci zraka avtomobili, ki jih je več kot milijon, vsak dan pa je večina ljudi vsaj par ur ujeta v prometnih zastojih, kar precej bolj onesnažuje zrak, kot če bi se avtomobili premikali (Oketola in Osibanjo 2011).

Poleg prsti in zraka so po pričakovanju onesnažena tudi vodna telesa, ki obdajajo mesto na njegovem južnem in vzhodnem robu. Glavni onesnaževalci voda so industrija in gospodinjstva, ki so brez potrebne komunalne infrastrukture, tako da se odplake skladiščijo v greznicah ali prosto odteka

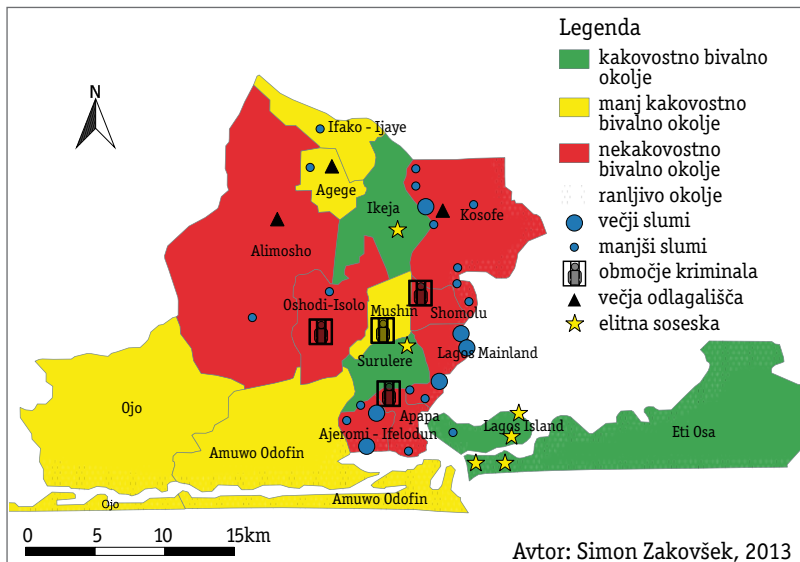
v bližnje odtok. Na onesnaževanje vode odločilno vplivajo naravnogeografske razmere, saj je površje Lagosa povsem uravnano, tako da ob slabi infiltraciji in ogromnih količinah padavin v času deževne dobe prihaja do odnašanja odplak in njihovega kopičenja v podtalnici. Zelo zastarela je tudi komunalna infrastruktura, pogosto so neustrezne tudi cisterne za dostavo pitne vode, ki je nujna za preživetje milijonov ljudi. Voda ima zelo slabo kemično sestavo, poleg tega se v njej pojavljajo najrazličnejše bakterije, ki povzročajo črevesne in kožne bolezni. Te občasno dobivajo širše razsežnosti.

Sklep

Članek kompleksno prikazuje prebivalstveni in prostorski razvoj Lagosa s posebnim ozirom na glavne razvojne probleme, ki so nastali zaradi svojstvenih naravnogeografskih, še v večji meri pa družbenogeografskih razmer v Nigeriji. Lagos je mesto izjemnih razsežnosti, saj se je število prebivalcev med letoma 1950 in 2010 s 325.000 povečalo na kar 10.788.000, površina mesta pa je porasla za skoraj 1000 km². Ob tem seveda niso bili in tudi niso mogli biti upoštevani urbanizacijski standardi, kar je povzročilo neoptimalno in docela nefunkcionalno delovanje mesta.

Ob hitrem naraščanju mestnega prebivalstva ter šibkih političnih in upravnih razmerah je bila ugodnosti socialnih dejavnosti deležna le peščica vplivnih posameznikov, zato je Lagos podedoval status segregiranega mesta, ki večino prebivalcev postavlja v marginalni položaj. Segregirano podobo pa je ohranil vse do danes, saj so za

Slika 5: Segregirana podoba Lagosa kot odraz razvojnih problemov na socialnem, gospodarskem in okoljskem področju.

mesto značilna različna območja družbenogospodarskega razslojevanja. Še posebej problematična so najrevnejša, kjer so socialne storitve nezadostne in je njihova razpoložljivost močno omejena. Prav njihova nezadostnost

zaradi hitrega prebivalstvenega in prostorskega razvoja neposredno vpliva na stanje gospodarska in okolja, ki je zaradi občutljivosti pokrajnotvornih sestavin zagotovo najbolj na udaru, naj si bo v revnejših ali bogatejših me-

stnih predelih. Takšno stanje bistveno omejuje kakovost bivanja v celotnem mestu.

V prihodnosti bo mestna oblast primorana začeti izvajati reforme, s katerimi bo poskrbela, da bodo socialne varnosti in mestne infrastrukture deležni vsi meščani, kajti mesto se povečuje izjemno hitro, tako da je vse več ljudi, ki nimajo zagotovljenih temeljnih življenjskih razmer. V nasprotnem primeru ne bo mogoče zmanjšati revščine, kriminala in zagotoviti primernih življenjskih okolščin, tako da bodo ti še vnaprej dejavnik krnjejnja prebivalstvene in stavbne mestne podobe. Na potezi pa ni le Lagos kot zvezna država, ampak tudi celotna država, saj ne zagotavlja enakomernega regionalnega razvoja celotne države. Zato bo sleherno izboljšanje življenja v Lagosu privabilo nove valove priseljencev s slabše razvitih območij.

Viri in literatura

1. Aluko, O. E. 2010: The impact of urbanization on housing development. The Lagos experience, Nigeria. Ethiopian journal of environmental studies and management 3-3. Bahir Dar.
2. Gandy, M. 2006: Water, Sanitation and the Modern City. Colonial and Post-colonial Experiences in Lagos and Mumbai. Human Development Report 2006. Medmrežje: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2006/papers/gandy%20matthew.pdf> (10. 4. 2013).
3. Ikhane, P. R., Nton, M. E., Tijani, M. N. 2009: Aspect of Rock-eval Studies of the Maastrichtian-Eocene Sediments from Subsurface, in the Eastern Dahomey Basin, South-western Nigeria. European Journal of Scientific Research 25-3. Victoria.
4. Law, R. 1983: Trade and politics behind the Slave coast. The lagoon traffic and the rise of Lagos, 1500 - 1800. Journal of African History. Cambridge.
5. Lawson, E. O., Nwabueze, A. A., Thomas, A. E. 2011: Seasonal abundance, morphometric measurements and growth patterns in frill fin goby, bathygobius sporator from Badagry Creek, Lagos, Nigeria. Asian Journal of Biological Sciences 4-4. Malezija.
6. Medmrežje 1: <http://www.lmdgp.org.ng/communities.php?lmdgp=ajegunle> (10. 4. 2013).
7. Medmrežje 2: <http://www.un.org/cyberschoolbus/habitat/profiles/lagos.asp> (3. 4. 2013).
8. Medmrežje 3: <http://www.measuredhs.com/pubs/pdf/OF12/OF12.SW.1.english.pdf> (27. 3. 2013).
9. Medmrežje 4: <http://esa.un.org/unup/CD-ROM/Urban-Agglomerations.htm> (29. 4. 2014).
10. Oketola, A., Osibanjo, O. 2011: Assessment of Industrial Pollution Load in Lagos, Nigeria by Industrial Pollution Projection System (IPPS) versus Effluent Analysis. Environmental Management in Practice. New York.
11. Olokesusi, F. 2011: The challenges and oportunities of an emergent African mega city. Medmrežje : <http://www.niseronline.org/downloads/July2011NRSSpaper.pdf> (3. 4. 2013).
12. van Bentum, K. M., Hoyng, C. W., Van Ledden, M., Luijendijk, A. P., Stive, M. J. F. 2012: The Lagos coast – Investigation of the long-term morphological impact of the Eko Atlantic City project. Medmrežje: <http://proceedings.utwente.nl/199/1/Bentum12lagos.pdf> (18. 4. 2013).